

Kız üniversite öğrencilerinin organ bağıışı konusundaki tutumları ve bu tutumlarına etki eden faktörler

Selim Kılıç (*), Necmettin Koçak (*), Türker Türker (**), Hayriye Gürpınar (***), Duygu Gülerik (***)

ÖZET

Bu çalışmanın amacı farklı fakültelerde eğitim gören üniversite öğrencilerinin organ bağıışına karşı tutumlarını ve bu tutumlarına etki eden olası faktörleri saptamaktır. Tanımlayıcı tipteki bu çalışma, Ankara Mehmet Akif Kız Öğrenci Yurdunda kalan 394 üniversite öğrencisinde 2009 yılı Mart ve Nisan aylarında gerçekleştirilmiştir. Araştırmacılar tarafından hazırlanan bir soru formu ile katılımcılara ait sosyodemografik özellikler ve organ bağıışına yönelik bilgiler toplanmıştır. Katılımcıların %91.1'i (n=359) organlarını bağıışlamak istediklerini belirtirken, araştırma tarihinde organ bağıışı beyanında bulunmuş olanlar sadece %3.8'dir (n=15). Organlarını herhangi bir kişiye bağıışlayabileceğini bildirenler %71.6 iken (n=257), tüm organlarını bağıışlayabileceğini belirtenler %25.3 (n=91), sadece bir organını bağıışlayacağını belirtenler %17.5'dür (n=63). Organ bağıışına olumlu yaklaşanlar organ bağıışını dini açıdan uygun bulan grupta daha yüksek bulunmuştur (p<0.001). Benzer diğer çalışmaların sonuçları ile karşılaştırıldığında, katılımcıların organ bağıışı konusundaki istekliliklerinin yüksek olduğu görülmeye rağmen, organ bağıışında bulunanlar çok düşük düzeyde saptanmıştır.

Anahtar kelimeler: Organ bağıışı, tutum, üniversite öğrencileri

SUMMARY

Attitudes of female university students about organ donation and factors affecting these attitudes

The aim of this study was to determine the attitudes of students from different universities towards organ donation and the probable factors affecting these attitudes. This descriptive study was performed on 394 university students residing in Ankara Mehmet Akif Female Student Dormitory between March and April 2009. Demographic characteristics and data towards organ donation were collected through a questionnaire prepared by the researchers. Among the participants, 91.1% (n=359) declared that they would donate their organs, whereas only 3.8% (n=15) had formally completed the procedure for donation at the time of the study. Seventy one point six per cent of participants (n=257) declared that they could donate their organs to anybody, 25.3% (n=91) declared that they could donate all of their organs, and 17.5% (n=63) declared that they could donate only one organ. The rate of the participants who had a positive attitude towards organ donation was significantly higher in those who defined organ donation as religiously appropriate (p<0.001). Compared to similar studies, it was determined that the willingness of the participants for organ donation was higher whereas the rate of those who actually accepted to donate their organs was low.

Key words: Organ donation, attitude, university students

Giriş

Eski çağlardan beri, insan vücudunun görevlerini artık yerine getiremeyen hastalıklı organlarının, sağlıklı organların nakli ile değiştirilmesi insanlığın gerçekleştirmek istediği rüyalardan birisi olmuştur (1). Hasta insanı iyileştirme, yaşama süresini uzatabilme, nitelikli bir yaşam sağlayabilme, insanlığın sürekli üstünde durduğu, daha iyisini amaçladığı bir konudur. Teknolojik gelişmeler her alanda olduğu gibi, tıpta da üretilen sağlık hizmetinin bir önceki aşamadan daha nitelikli olmasına imkan sağlamaktadır. Doku ve organ nakli bu konuda bir örnek oluşturmaktadır (2).

Organ nakli, vücutta görevini yapamayan bir organın yerine canlı bir vericiden veya ölüden alınan sağlam bir doku veya organın nakledilmesidir (2). Organ bağıışı ise, bir kişinin hayattayken serbest iradesiyle tıbben yaşamı sona erdikten sonra doku ve organlarının başka hastaların tedavisi için kullanılmasına izin vermesi ve bunu değerlendirmesidir (3). Ülkemizde kalp, akciğer, böbrek, karaciğer ve pankreas gibi organlar; kalp kapağı, gözün kornea tabakası, kas ve kemik iliği gibi dokular başarıyla nakledilebilmektedir (4).

Organ ve doku nakli ile tedavi edilebilmesi mümkün olan hastalıklar, tüm dünyanın olduğu gibi, ülkemizin de önemli sağlık sorunlarından birisidir (5). Organ nakli konusunda büyük gelişmeler yaşanmasına rağmen, organ naklinin en önemli aşamalarından birisi şüphesiz nakledilecek organın teminidir. Ülkemizde organ naklinde kullanılacak organ büyük oranda hastanın yakınları tarafından yapılan organ bağıışıyla temin edilmektedir. Asya ve Ortadoğu ülkelerine benzer şekilde ülkemizde de nakil için kadavra organı yeterince temin edilememekte ve bu durum nakledilecek organ ihtiyacı ile temini arasındaki açığın gittikçe büyümesine neden olmaktadır. Ülkemizde yapılan organ nakillerinin yaklaşık %75'i sağlıklı kişilerden alınan organlarla gerçekleşirken, Avrupa ülkelerinde nakillerin %80'inden fazlası kadavradan alınan organlarla yapılmaktadır.

* GATF Halk Sağlığı Anabilim Dalı

** Kara Kuvvetleri Komutanlığı, Lojistik Hizmetler Daire Başkanlığı

***GATA Hemşirelik Yüksek Okulu

Aynı basım isteği: Dr. Selim Kılıç, GATF Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Etilik-06018, Ankara

E-mail: drselimkili@yahoo.com

Makalenin geliş tarihi: 04.01.2010 • **Kabul tarihi:** 15.02.2010

Organ bağışları, bir milyon nüfusa düşen kadavra donörlerle değerlendirilmektedir. Gelişmiş ülkelerde bir milyonda 20-30 olan kadavradan organ bağışısı İspanya'da 33.6, Belçika'da 25.2, Kanada'da 14.1, Fransa'da 16.2, Yunanistan'da 4.5, ülkemizde ise milyonda 2'dir (6).

Organ ve doku nakli bekleyen hastaların sayısı her geçen gün artmaktadır. Sağlık Bakanlığının 2008 verilerine göre Türkiye'de yaklaşık 15 bin kişi böbrek, bin kişi karaciğer, 25 kişi kalp, 10 bin kişi kornea ve 100 kişi pankreas ile ince bağırsak için organ beklemektedir. Organ nakli konusunda yapılan yasal düzenlemeye göre 18 yaşını doldurmuş akli dengesi yerinde olan herkes 2238 sayılı yasaya (6. madde) göre organlarının tamamını veya bir bölümünü bağışlayabilmektedir (3). Diyanet İşleri Yüksek Kurulu 396 sayılı kararıyla organ naklinin dinen uygun olduğunu bildirmiştir (3).

Bazı ülkelerde dini veya kültürel yaklaşımlar ölünün vücut bütünlüğünü bozmayı uygun görmediğinden, organ bağışısı daha çok aralarında kan bağı olan kişiler arasında gerçekleştirilmekte, akrabalar arasında uygun verici bulunmadığı durumlarda ücret karşılığı başkalarından organ bulunmaya çalışılmaktadır. Para karşılığı organ temini uluslararası düzenlemelerle yasaklanmış olmakla birlikte, toplumların ahlaki, sosyal ve ekonomik koşulları para karşılığı organ temini konusunda belirleyici rol oynamaktadır (6).

Bu çalışma farklı fakültelerde eğitim gören üniversite öğrencilerinin organ bağışısına karşı tutumlarını ve bu tutumlarına etki eden olası faktörleri saptamak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Gereç ve Yöntem

Bu çalışma, Ankara Mehmet Akif Kız Öğrenci Yurdunda kalan üniversite öğrencilerinde 2009 yılı Mart ve Nisan aylarında gerçekleştirilmiş tanımlayıcı tipte bir çalışmadır. Üniversite öğrencilerine demografik bilgilerin de yer aldığı 16 sorudan oluşan bir soru formu verilmiştir. Soru formunda organ bağışısı ile ilgili olarak öğrencilerin genel yaklaşımlarını ve tutumlarını ve organ bağışısı kararına etki edebilecek çeşitli demografik özelliklerini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır.

Veriler bilgisayar ortamına aktararak, "Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) for Windows 11.5" yazılımı aracılığı ile analiz edilmiştir. Tanımlayıcı istatistik olarak frekans, yüzdelik, ortalama±standart sapma, ortanca (en küçük-en yüksek) verilmiş, nominal değişkenlere ait karşılaştırmalarda ki-kare testi kullanılmıştır. İstatistiksel önemlilik için $p < 0.05$ kabul edilmiştir.

Bulgular

Çalışmamıza yaşları 18-28 arasında olan 394 öğrenci katılmıştır. Katılımcıların yaş ortalaması 21.1 ± 1.8 yıldır. Katılımcılar soru formundaki soruların tamamını yanıtlamışlardır. Katılımcıların %70.8'ini (n=279) eğitim fakültesi, %11.7'sini (n=46) sağlık fakültesi, %10.2'sini (n=40) idari bilimler fakültesi, %7.4'ünü (n=29) mühendislik fakültesi öğrencileri oluşturmaktadır. Katılımcıların %38.1'inin (n=150) baba öğrenim durumu ilkökul mezunu, %57.1'inin (n=225) anne öğrenim durumu ilkökul mezunudur. Katılımcıların %43.1'i (n=170) ailesinin il merkezinde yaşadığını ifade etmiştir. Katılımcıların bazı sosyodemografik özellikleri Tablo I'de sunulmuştur.

Tablo I. Çalışmaya katılan öğrencilerin bazı sosyodemografik özellikleri

		Sayı (n)	%
Devam ettiği fakülte	Eğitim fakültesi	279	70.8
	Sağlık fakültesi	46	11.7
	İdari bilimler fakültesi	40	10.2
	Mühendislik fakültesi	29	7.4
Baba öğrenim durumu	Okur-yazar değil	1	0.3
	Okur-yazar	7	1.8
	İlkökul mezunu	150	38.1
	Ortaokul mezunu	76	19.3
	Lise mezunu	92	23.4
Anne öğrenim durumu	Üniversite mezunu	68	17.3
	Okur-yazar değil	13	3.3
	Okur-yazar	22	5.6
	İlkökul mezunu	225	57.1
	Ortaokul mezunu	48	12.2
Ailenin yerleşim yeri	Lise mezunu	69	17.5
	Üniversite mezunu	17	4.3
	Köy	46	11.7
	Kasaba	25	6.3
	İlçe	153	38.8
	İl merkezi	170	43.1

Katılımcıların %18.3'ünde (n=72) ailede en az bir kişi sağlık sektöründe çalışırken, yakın akrabalarında organ nakline ihtiyacı olan %7.4 (n=29), yakın akrabalarında bağışta bulunan ise yine %7.4'tür (n=29).

Katılımcıların %91.1'i (n=359) organ bağışısı yapabileceğini belirtmiştir. Bu soruya olumlu yanıt verenlere ise iki ilave soru sorulmuştur. "Kime organ bağışında bulunursunuz?" sorusuna katılımcıların %71.6'sı (n=257) "herhangi bir kişiye", %28.4'ü (n=102) "sadece yakın akrabalarıma" yanıtını vermiştir. "Hangi organlarınızı bağışlıyorsunuz?" sorusuna ise olumlu yaklaşanlardan %25.3'ü (n=91) organlarının tamamını bağışlamak istediğini, %17.5'i (n=63) belirtilen organlardan (kornea, kalp, karaciğer, böbrek, kemik iliği) yalnızca birisini bağışlamak istediğini, %18.1'i

(n=65) iki organını, %11.7'si (n=42) üç organını, %27.0'ı (n=97) dört organını, %0.3'ü (n=1) beş organını bağışlayabileceğini belirtmiştir.

Buna karşılık katılımcıların sadece %3.8'i (n=15) çalışma tarihine kadar organ bağış beyanında bulduklarını belirtmiştir. "Sizce organ bağış uygun mu?" sorusuna katılımcıların %90.4'ü (n=356) organ bağışını uygun bir davranış olarak görürken, %1.0'ı (n=4) organ bağışını uygun olmayan bir davranış, %8.6'sı (n=34) ise kararsızım olarak ifade etmiştir. "Toplum bağış konusunda bilinçli mi?" sorusuna katılımcıların %91.1'i (n=359) toplumun bilinçsiz olduğunu, %1.3'ü (n=5) toplumun bilinçli olduğunu, %7.6'sı ise (n=30) kararsız olduğunu ifade etmiştir. Katılımcıların %56.6'sı organ bağışının dini açıdan uygun olduğunu, %3.0'ü uygun olmadığını, %40.4'ü ise bu konuda herhangi bir bilgisinin olmadığını ifade etmiştir.

Katılımcıların organ bağışı tutumlarına etki edebilecek faktörler incelendiğinde; devam ettikleri fakülte, anne öğrenim düzeyleri, ailenin yaşadığı yer, ailede sağlık personeli olması durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (p>0.05). Buna karşılık babanın öğrenim düzeyi arttıkça bağış olumlu yönde yaklaşım bulunmuştur (p=0.002, Tablo II).

Katılımcıların organ bağışına yönelik tutumları ile bağış dini yönden uygun bulma durumları incelen-

diğinde, organ bağışına yönelik tutumlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur (p<0.001, Tablo III).

Tablo III. Katılımcıların organ bağışını dini yönden uygun bulma durumlarına göre tutumlarının karşılaştırılması

Organ bağışını dini açıdan uygun bulma durumu	Organ bağışına yaklaşımı		p değeri*
	Olumlu n (%)	Olumsuz n (%)	
Uygundur	212 (95.1)	11 (4.9)	<0.001
Uygun değildir	7 (58.3)	5 (41.7)	
Kararsızım	140 (88.1)	19 (11.9)	
Toplam	359 (91.1)	35 (8.9)	

*: Ki-kare testi ile değerlendirilmiştir

Tartışma

Günümüzde organ nakli giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Gerçekleştirilen organ nakillerine karşın bağışlanan organ sayısının yetersiz olması nedeniyle bağışlanan organlar ihtiyacı karşılamamaktadır. Bu çalışma dört farklı fakültede okuyan öğrencilerin organ bağışına karşı tutumlarını ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerin %91.1'i organlarını bağışlamak istediklerini belirtmişlerdir. Ülkemizde tıp fakültesi öğrencileri ve sağlık yüksek meslek okulu öğrencileri arasında yapılan benzer çalışmalarda organlarını bağışlamak isteyenler %34.9 ile %72.3 arasında değişmektedir (6-12). Özkan ve ark.nın hasta yakınları üzerinde yapmış olduğu çalışmada ise bu oran %75.4 olarak bulunmuştur (13). Yurtdışında cerrah, tıp fakültesi ve üniversite öğrencilerinde yapılan benzer çalışmalarda organlarını bağışlamak isteyenler %64 ile %70.6 arasında değişmektedir (14-16). Amerika Birleşik Devletleri, İspanya, Brezilya ve Almanya'da toplum tabanlı yapılan çalışmalarda organlarını bağışlamak isteyenlerin oranı %63 ile %96 arasında değişmektedir (17-21). Çalışmada elde edilen sonuçlara göre incelenen grubun organ bağışında bulunma istekleri, diğer birçok çalışmada elde edilen değerlere göre yüksek bulunmuş olmasına rağmen, organ bağış beyanında bulunanlar sadece %3.8'de kalmıştır. Ülkemizde yapılan benzer çalışmalarda organ bağışında bulunanlara ait değerler %3.1 ile %14.1 arasında değişmekte olup (7-9,12,13), organ bağışında bulunanların oranı Amerika Birleşik Devletleri'nde cerrah ve tıp fakültesi öğrencilerinde yapılan bir çalışmada %49 (16), Alman toplumunda yapılan başka bir çalışmada ise %21 olarak bulunmuştur (19). Çalışma grubunda özellikle yurt dışı çalışmalarla karşılaştırıldığında organ bağışlamaya olumlu yaklaşım yüksek iken, beyanda bulunanların düşük olmasında etkili bazı

Tablo II. Katılımcıların organ bağışına karşı tutumları ile bazı sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması

		Organ bağışı beyanı		p değeri*
		Evet (%)	Hayır (%)	
Devam ettiği fakülte	Eğitim fakültesi	3.2	96.8	0.327
	Sağlık fakültesi	8.7	91.3	
	İdari bilimler fakültesi	2.5	97.5	
	Mühendislik fakültesi	3.4	96.6	
Baba öğrenim durumu	Okur-yazar değil	0.0	100.0	0.002
	Okur-yazar	28.6	71.4	
	İlkokul mezunu	0.7	99.3	
	Ortaokul mezunu	5.3	94.7	
	Lise mezunu	3.3	96.7	
	Üniversite mezunu	7.4	92.6	
Anne öğrenim durumu	Okur-yazar değil	7.7	92.3	0.226
	Okur-yazar	4.5	95.5	
	İlkokul mezunu	2.7	97.3	
	Ortaokul mezunu	2.1	97.9	
	Lise mezunu	8.7	91.3	
	Üniversite mezunu	0.0	100.0	
Ailenin yerleşim yeri	Köy	6.5	93.5	0.089
	Kasaba	0.0	100.0	
	İlçe	1.3	98.7	
	İl merkezi	5.9	94.1	
Ailede sağlık çalışması durumu	Evet	6.9	93.1	0.164
	Hayır	3.1	96.9	

*: Ki-kare testi ile değerlendirilmiştir

faktörler olabilir. Bunlar arasında diğer çalışmalarda da belirtildiği gibi katılımcıların genç olmasının konuya olumlu yaklaşıma olumlu etkisi ile birlikte bağış yapma konusundaki prosedürleri bilme durumlarının yetersiz olması, çalışma sırasında yeterli özeni göstermeden özellikle de bazı öğrencilerin çevresinde olumlu yanıt verenlerden etkilenmesi olması olası nedenler olarak sayılabilir.

Katılımcılara organ bağışı hakkında toplumun bilinçli olup olmadığı sorulduğunda; %91.1'i toplumun bu konuda yeterli bilinçte olmadığını belirtmiştir. Yaşar ve ark.nın sağlık meslek yüksek okulu öğrencilerindeki çalışmasında katılımcıların %39.5'i (6), Naçar ve ark.nın tıp fakültesi öğrencilerindeki çalışmasında (7) ise katılımcıların %66'sı toplumun bilinç durumunun yetersiz olduğunu beyan etmiştir. Bizim çalışmamızda olumsuz görüş bildirenlerin yüksek olması sağlık alanı dışında bir grupta gerçekleştirilmesinden kaynaklanıyor olabilir.

Toplumu organ bağışı konusunda etkileyebilecek faktörlerden birisi olan dinin etkisine bakıldığında ise, katılımcıların %56.6'sı organ bağışının dini açıdan uygun, %3'ü uygun olmadığını ve %40.4'ünün ise bu konuda bilgisinin olmadığını belirtmiştir. Naçar ve ark.nın yapmış olduğu benzer çalışmada, katılımcıların %68'i organ bağışını dini açıdan uygun görmüştür (7). Araştırmamızda organ bağışı konusunda dini açıdan bilgisinin olmadığını beyan edenlerin oranı yüksek bulunmuştur. Organ bağışını engelleyen hemen tüm nedenler bu konudaki eksik ve yanlış bilgi sahibi olmaktan, yani organ nakli ve organ bağışı eğitiminin her düzeyde yetersiz olmasından kaynaklanmaktadır. İslam dini organ bağışına engel olmamakta, bunu toplum yararına değerlendirmekte ve de toplumsal bir mecburiyet olarak ortaya koymaktadır. Diyanet İşleri Bakanlığı Din İşleri Yüksek Kurulu 03.03.1980 tarih ve 396/13 sayılı kararı ile organ naklinin dini açıdan uygun olduğunu açıklamıştır (11). Çalışmada organ bağışına yönelik olumsuz tutum bildirenler düşük seviyede tespit edilmiştir. Organ bağışı konusunda olumlu yaklaşımın, dini açıdan olumsuz değerlendirilenlerde ve kararsızlarda daha düşük olması, dini açıdan doğru bilgilendirmenin önem ve gerekliliğine işaret etmektedir.

Organ bağışı gündemde olan bir konudur. Fakat toplumun özellikle organ bağışı prosedürü hakkında yeteri kadar bilgisi olmaması mevcut duyarlılığın bağışa yansımaya olumsuz etki etmektedir. Bu sorunun çözümünde tüm toplumun yeterli bilgi ve farkındalığa sahip olması gereklidir. Bu nedenle toplum üzerinde etkili olabilecek kişilerce televizyon, gazete, dergiler aracılığı ile farkındalığın artırılması hedeflenebilir. Özellikle de ülkemizde her yıl kasım ayında

düzenlenen "Organ Bağışı Haftasında" kendilerinin veya yakınlarının organlarını bağışlayan kişilerce topluma mesajlar verilebilir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin %91.1'i organlarını bağışlamak istediklerini belirtmiş olmalarına rağmen, bağış yaptığı yönünde beyanda bulunanlar sadece %3.8'de kalmıştır. Organ bağışı gereksiniminin gittikçe arttığı günümüzde, bu konuda toplumun her kesimine özellikle organ bağışı prosedürleri hakkında yeterli ve doğru bilgilendirme sağlanması ve düzenli aralıklar ile toplumda var olan çekinceleri saptamaya ve gidermeye yönelik çalışmalar gerçekleştirilmelidir.

Kaynaklar

1. Terzioğlu A. Organ transplantasyonu ve getirdiği etik sorunlar. *Türkiye Klinikleri J Med Ethics* 1993; 1: 35-52.
2. Özdağ N. Organ nakli ve bağışına toplumun bakışı. *C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2001; 5: 46-55.
3. Organ bağışı hakkında merak ettikleriniz. <http://www.konyasm.gov.tr/dosyalar/obag.htm> (Son Erişim Tarihi: 14.12.2009)
4. Organ bağışının önemi. http://www.birlikteforum.com/forum/organ_bagisinin_onemi-t6475.0 (Son Erişim Tarihi: 14.12.2009)
5. Türkiye'de 26 bin kişi organ bekliyor. <http://911.blogcu.com/turkiyede-26-bin-kisi-organ-bekliyor/6078168> (Son Erişim Tarihi 14.12.2009)
6. Yasar M, Oğur R, Uçar M, Göçgeldi E, Yaren H, Tekbaş ÖF. Bir sağlık yüksekokulu son sınıf öğrencilerinin organ bağışı konusundaki tutumları ve tutumlarına etki eden faktörler. *Genel Tıp Dergisi* 2008; 18: 33-37.
7. Nacar M, Çetinkaya F, Kanyılmaz D, Tokgöz B. Hekim adaylarının organ nakline bakış açıları. *Türk Nefroloji Diyaliz ve Transplantasyon Dergisi* 2001; 10: 123-128.
8. Göz F, Güreli ŞŞ. Yoğun bakım hemşirelerinin organ bağışı ile ilgili düşünceleri. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi* 2007; 2: 77-88.
9. Bilgel N, Irgıl C, Ozen Y. Sağlık personeli ve tıp öğrencilerinin organ bağışı, nakli ve beyin ölümü hakkında bilgi ve tutumları. *Ulusal Cerrahi Dergisi* 1994; 10: 301-306.
10. Özer FG, Karamanoğlu AY, Beydağ KD ve ark. Sağlık yüksekokulunda öğrenim gören bir grup öğrencinin organ nakli/bağışına yönelik görüşleri ve bilgi düzeylerine eğitimin etkisi. *Koruyucu Hekimlik Bülteni* 2008; 7: 39-46.
11. Üstüner F, Uysal A, Kaya B. Giresun Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulu öğrencilerinin organ bağışı ve nakli hakkındaki bilgi, tutum ve düşünceleri. *Ankara Üniversitesi Dikimevi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi* 2009; 8: 1-9.
12. Goz F, Goz M, Erkan M. Knowledge and attitudes of medical, nursing, dentistry and health technician students towards organ donation: a pilot study. *J Clin Nurs* 2006; 15: 1371-1375.
13. Özkan S, Yılmaz E. Hasta yakınlarının organ bağışı ile ilgili bilgi ve tutumları. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi* 2009; 5: 18-29.

14. Dutra MMD, Bonfim TAS, Pereira IS, Figueiredo IC, Dutra AMD, Lopes AA. Knowledge about transplantation and attitudes toward organ donation: a survey among medical students in Northeast Brazil. *Transplant Proc* 2004; 36: 818-820.
15. Al-Ghanim SA. The willingness toward deceased organ donation among university students. Implications for health education in Saudi Arabia. *Saudi Med J* 2009; 30: 1340-1345.
16. Hobeika MJ, Simon R, Malik R, et al. U.S. surgeon and medical student attitudes toward organ donation. *J Trauma* 2009; 67: 372-375.
17. Coelho JC, Cilião C, Parolin MB, et al. Opinion and knowledge of the population of a Brazilian city about organ donation and transplantation. *Rev Assoc Med Bras* 2007; 53: 421-425.
18. Ríos A, Martínez-Alarcón L, Sánchez J, Jarvis N, Parrilla P, Ramírez P. German citizens in Southeastern Spain: a study of attitude toward organ donation. *Clin Transplant* 2009 Sep 9. DOI: 10.1111/j.1399-0012.2009.01079.x
19. Beutel ME, Greif-Higer G, Haselbacher A, Galle PR, Otto G. Attitudes towards cadaveric organ donation results from a representative survey of the German population. *Z Gastroenterol* 2006; 44: 1135-1140.
20. Conesa C, Ríos A, Ramírez P, Cantéras M, Rodríguez MM, Parrilla P. Attitudes toward organ donation in rural areas of Southeastern Spain. *Transplant Proc* 2006; 38: 866-868.
21. Sander SL, Miller BK. Public knowledge and attitudes regarding organ and tissue donation: an analysis of the Northwest Ohio community. *Patient Educ Couns* 2005; 58: 154-163.